

POKROK ZÁPADU

PUBLISHED WEEKLY

Published by Pokrok Publishing Co.,
1809-1811 Howard St.—Tel. 2913.

Subscription by mail, — \$1.00 per year.

VECHÁZÍ KAŽDOU STŘEDU.

Vydává: Vydavatelství Spol. Pokroku

VÁO. BUREŠ, ředitel.

309 1311 Howard ul. — Telefon 2913.

Předplatné — \$1.00 na rok.

Do Čech \$1.50 na rok.

Předplatné:

V místě, s dobou poštovní... \$1.00
odpo pro Spojené Státy a Kanadu... \$1.50
Čech... \$1.50

Obilky.

Obilné a různé obilky uveřejňujeme pouze tehdy, když peníze k obilování přiloženy jsou. Za drobné obilky obvykle velikosti nepřesující palec, platíme 75 centů za šálek. Za větší obilky, blátovité, křivé a jiné, platíme 50 centů. Při palce za každé uveřejnění. Pochťte, že proste přiloží obilky, které jsou peníze, jak velkou obilku mají si přaje. Cený obilky na další dobu oznamí se ochotně, a zdarma.

Zásilky peněz

Pro nejbezpečnější, když se koupí na poště neb expresu "Money Order" a už nám se těší. Tež v registrovaném dopise, aneb po zvláštní bankovní cestě, která je jistá. Kdo chce platit "obilky" na banku, ať se záměří na 50 centů více, proto že tolik musíme platit banku za kolekt, aneb ať koupí směnkou (draft) na Omaha, Chicago neb New York. Na větší drobných peněz přilijeme též 1-2 procentové kolky. Všechny záležitosti jsou zajištěny pod jednoduchou adresou: peníze takto.

Pokrok Západu,
Omaha, Neb.

Omaha, Neb., 18. října 1905.

CHCETE LI SE DOČKATI VYSOKÉHO věku, jezte méně i méně spěte a více pracujte.

V TOMTO ČÍSLE ZAHAJUJEME NOVOU, již stálo rubriku svého listu: úvahy, feuilletony a belletrii známého českého spisovatele, Jana Havlasa. Nešetřili jsme spojených s tím výdajů, jichž vyžadovala nutnost mimofádně zvýšeného honoráře, a osvědčili se naše dobrá vůle, nebudeme šetřit ani dalšími nákladnými změnami. Chceme podati svému čtenáři, pokud v naší síle, to nejlepší, — nikoli pro konkurenci, ale z upřímné snahy — douati naši žurnalistice opět onoho významu a onoho vlivu, kterého v poslední době pozbývá podnikatelů, nedovedoucích úspěch "businessu" spojit s úspěchem dobré a poctivé myšlenky. A těšíme se, až jednoho dne nám, omažským Čechům, bude možno říci, že máme ve svém městě týdeník, jež obsahem i dobrou snahou patří k nejlepšímu českým, bez rozdílu, sledující politiku republikánskou nebo demokratickou.

RÁDI BYCHOM BYLI, KDYBY "ČESKO-americké kapitoly" p. Havlasovy řaly do živého právě tam — kde již dávno bylo třeba probuzení z mráct. A aby si je důkladně četl, přejeme zvláště onomu pánu, jež pod značkou "Čech" odpovídá ve "Wilberských Listech" páně Havlasovu článku "Jenom jeden Wilber...", uveřejněnému před čtrnácti dny v "Osvětě Americké". Nikoli plané vlastenectví, nikoli "vštěpování touhy po dálné vlasti", — národní hrdost a čest hlásá Havlasa, a proto neměl jinak obratný redaktor "W. L." ani připustiti chabých slov koho si, jež dobře nerozvítil článku Havlasova, ale raději sám měl se připojit k tomu, co má na mysli p. Havlasa a k čemu pobízí i "Osvěta Americká" v posledním čísle: *K uvedení čestiny na veřejné školy wilberské*. Právo k tomu Wilberští mají, přiležitost též, — a že povinnost, opakujeme znovu a důrazně. A slibujeme, že tak dlouho budeme burcovat Wilberské, až se vzhopí k činu, důstojnému dobré jejich pověstí. Pak vyběheme si na mužku jinou osadu. A doufáme, že i "Osvěta Americká" bude se dále snažit o působení k nápravě v české Něrsece, jak již začala na výstražný hlas p. Havlasov.

Jan Havlasa.

český spisovatel a žurnalista, jmenuje se vlastním jménem Jan Klecanda; jest symem jednoho z nejzasloužilejších novinářů a literátů ve staré naší vlasti, Jana Klecandy, a vnukem zesnulého znamenitého paedagoga slovanského, Jana Lad. Maška. Narodil se v severních Čechách, v Teplicích, kde toho času byl jeho otec ředitelem české matiční školy, a vyrůstal v Praze, kde od roku 1888 Jan Klecanda vydával politický týdeník "Vyšehrad" se zábavnou přílohou "Svatvečer." Ovzduší mělo vliv na Havlasu, a způsobilo, že v časném mládí začal se obírat nejen psaním, nýbrž i studiem k němu; a to, čeho nemohlo mu dáti ani soukromé studium, ani gymnasium, ani pražská universita, na níž studoval historii, poskytl mu cesty, k nimž od chlapectví pobízela ho jeho rovala. Od čtrnáctého svého roku psal do otcova časopisu, patnáctiletý napsal do "Hlasu Národa" první svou povídku po jménem "Jan Havlasa", a pod tímto jménem ještě jako gymnasista vydal první své dvě knihy, jež otevřely mu hoed po maturitě jako studujícímu prvního roku na universitě cestu do "Máje", spolku předních českých literátů. Jako belletrista, Jan Havlasa už po několik let jest vítaným spolupracovníkem prvního časopisu českých, jako "Národních Listů", "Zlaté Prahy", "Osvěty", "Květo", "Máje" atd. Jeho činnost však neomezuje se na belletrii; jeho posudky literární uveřejňovaly "Česká Revue", "Časopis českého Musea", "Literární Obzor", "Národní Listy" a "Lumír", jeho divadelní kritiky objevovaly se už před čtyřmi lety v sloupcích deníků, i jeho úvahy o poměrech v jiných zemích a o cizích literaturách, jichž jest dobrým znatelem, čta ve dvanácti jazycích. Jeho knihy jsou: "Horské stopy", "Mezi životem a smrtí", "Tatranské povídky", "Mimo lásku i nenávisť", "Pod skalnatými štíty", "Příhady skoro neobyčejné", "Povídky z Tater" (pro mládež), "Lidé na horách" a "Jak sny umrají". Nyní chystá do tisku velkou knihu o Itálii, Tatrách a Americ, "Z různých potulek," trojdiílnou knihu o svých cestách a zkušenostech amerických a dvě knihy povídek amerických, totiž "Knihu lásky a bolesti" a "Děti neklidů". Vedle toho psal i básně, jež chystá nyní ke kulturnímu vydání. Kalendář "Palacký", právě v Praze vydaný, praví o těchto knihách, že vyka-

zuji "vzácný talent" a že Havlasova činnost jest na jeho věk nadobyčejná. A těmito dvěma úsudky, myslíme, řečeno jest stručně vše to nejlepší, co lze říci o Havlasovi. Pro úplnost dodáváme, že oblibuje si v realismu a psychologickém prohloubení. Známosti jeho jména prospělo hlavně ovzduší, jež vybral si k prvním svým knihám: Život na Tatrách. A právě v těchto dnech byly tomu dva roky, když Havlasa svou lásku k Tatrám málen byl za platil životem; jak známo, padl do želez, nastražených na medvědy, a teprve po hrozném, čtyřidni a tři noci trvajícím zápase se smrtí, byl zachráněn, ať zprvu se mysliho, že přijde aspoň o nohu. Tatra a severní Uhry nebyly však jedinou zemí, již Havlasa poznal na svých potulkách. Vedle menších cest po Rakousku, Švýcarsku a Německu byla to hlavně Itálie, jež ho lákala, a kde r. 1902 pobyl delší čas pilným studiem. Louckého července Havlasa vypravil se z Prahy jako reporter "Národních Listů" do St. Louisa na "Český den" světové výstavy, a od té doby studuje americké poměry i český život zdejší. Ze chápé dobře a že už se vžil do zdejších poměrů, dokazují nejen jeho četné povídky texasské, chicagské, nebrasské a jiné, nýbrž i jeho články a úvahy, od nichž však dlouho zdržoval se téměř násilím, vyčkáváje, až doplní své zkušenosti. Přiznivé úsudky bez rozdílu všech česko-amerických listů dokazují, že Havlasa velmi rychle i zde zjednal si vážnosti. A že zjednal si i popularity mezi širokými vrstvami, uzná každý, kdo čte některou z jeho prací nebo přišel s ním byt' jen letmo do styku. V některých jeho povídkách zachyceny jsou tak výrazné typy americké i česko-americké, že nutno se až divit bystrému zraku spisovatelovu; a s radostí můžeme očekávat, že dříve, než Havlasa opustí ve své pouti kolem světa americkou pevninu, bude nám možno postaviti ho v čelo krásné literatury česko-americké. A doufáme, že jeho poctivé snahy v přispění k obrození amerického čeství dojdou ohlasu aspoň mezi těmi, kteří osobně se přesvědčili o dobré jeho vůli, a kteří zapsali si jeho jméno do srdce mezi jména svých neupřímnějších přátel.

Jan Havlasa dli přítomně u vodopádů Niagarských.

JAN HAVLASA:

Úvahy, povídky a feuilletony.

11.

V Omaze, dne 13. října 1905. Bezmála dva měsíce ztrávil jsem nedávno v kteréš české osadě, jež má zvučné jméno mezi Čechy americkými, a o níž nejednou již zapadla podivuhodná zpráva i přes moře do staré naší vlasti. "Jedna z nejčestějších osad," — říkalo se mi vřude o ní, — "nesmíte opominout ji navštívit." A navštívil jsem ji tedy, a zalíbilo se mi tam tak, že ze tří dnů, určených k návštěvě, protáhl jsem to intermezzo svých amerických potulek skoro na devět nedělí. Ale tu stalo se, že věci a okolnosti, jež byly by mi snad už v týdenním nebo čtrnáctidenním pobytu, zvolna začaly mi vystupovat před oči třetího týdne, a než uplynulo osm nedělí, některé úvahy, oněmi zjevily vyvolané, tížily mne již jako mra. A když konečně rozloučil jsem se s přáteli, a rozmilé české městečko zmizelo mi s očí, teskné myšlenky o něm ze dne na den nabývaly v mém nitru převahy nad osobními, krásnými vzpomínkami, až napsal jsem do "Osvěty Americké" cosi, co mělo být vlastně díkem za příjemné dva měsíce, ale vyznělo ve smutnou výstrahu, — v podstatě asi v totéž, co bylo asi obsahem předěšlé naší kapitoly. Jen o něco více tam bylo: prosba tam byla, aby oni, kteří stojí v popředí českého života, postarali se o znovuzřízení české školy —

A kdosi se přihlásil brzo s odpovědí. Že přísně kritisuji a že ta kritika je nezaslouženou. Že Americané jejich město pokládají za tuze české a já za málo české. Co se mládeže týká, že ovšem raději mluví anglicky, ale to že je přirozené za panující poměrů a toho že nelze předělat; že není to výsledkem studu za čeství, nýbrž anglické školy. I v jejich městečku je málo českou školu, a že více se vynasazují o udržování české řeči, než kde jinde, ale proti přirozené mu běhu že dá se málo dělat. My přý nemůžeme té mládeži vštípit onu touhu po dálné vlasti, kterou my cítíme. Jejich vlast je zde —

Tato fráse bezpochyby měla být hlavním účinkem odpovědi a obrany, — a byla. Mluvíte k hluchým, a lépe vám porozumějí. Zatím, co já psal o vštípění národní hrdosti a cti, čtoucí vyrozuměl, že přál bych si — touhy po dálné vlasti.

Jsem příliš dlouho mezi americkými Čechy, než abych přikládal zvláštní váhu té touze i při oněch, kteří přišli sem ze staré vlasti, — tím méně, abych vyžadoval ji v duších Čechů zrozených zde. Ale co bych očekával od Čechů, jichž dětství a mládí zůstalo za mořem, jest uvědomění povinnosti k sobě samému. A kdyby toto uvědomění nechybělo většině Čechů amerických, nebyl by mi ani onen šifrou podepsaný odpověď, že ty věci, jež mne zabolily, jsou přirozené. Jsou-li mu však skutečně přirozené, dává si vysvědčení velmi špatné, jaké já nebyl bych se odváží dát nikomu v onom městečku.

A tu udiven pozastavuji se nad onou větou: touha po dálné vlasti, kterou my cítíme —, i tážu se, co asi pravdy je v té větě a co významu? Lze toužit po dálné vlasti a zároveň pokládati za přirozené, že krev naší krve není již naší krví? Je-li vůbec ona touha ještě někde, je v ní mnoho slabosti, když zároveň s ní může v duši se zahlediti taková lhostejnost a otupělost. — Nikoli touhy po dálné vlasti, — sebečty si přejme, — a místo slov a frází u baru, jež Americani ovšem zdají se tuze českými, — skutků!

Přece má snad pravdu onen, jež hájí se, že odnárodňování mládeže jest přirozené za panující poměrů; avšak mýlí se, tvrdě, že jich nelze předělat. A právě proti těm panujícím poměrům bych rád znovu vybouřil ony, v nichž ještě cit neodumřel, a v nichž "business", honba za dollarem a prospěcháťství až posud neubily posledních jemnějších stránek.

Jen trochu péče kdyby se věnovalo dětem od útlého jejich mládí i v ohledu národním, zachránilo by se mnoho duší od oné netečnosti, jež později leží na nich jako kletba, činic je nedokonalými i mezi českou společností, i mezi americkou. A první povinností oné péče jest nejen přidržování dětí k čestím aspoň doma, nýbrž i vštěpování onoho českoamerického vlastenectví, jež nemá ničeho společného s "touhou po dálné vlasti".

Pokud vím, málo Čechů amerických dbá obou těchto svých povinností; otcové vymlouvají se starostmi existenčními; ale jaká výmaha zbude matkám? Oněm ženám, jež mnohde jsou zdánlivě hybnou silou tak zvaného "národního života"? Oněm ženám, jež tolik sil a tolik času věnují společnému životu českoamerickému?

Přesně vzato, neplatí ani výmluva otců; opět poukazují na ony prosté dělníky v severních Čechách, kteří po trpké práci denní nalezli útěchu ve večerní chvíli, ziráven v kruhu rodinném a věnované výchově svých dětí, — a kteří skutečně odchovali opět jen Čechy, bez ohledu na to, že byli by jim snad zajistili pohodlnější budoucnost, kdyby je byli ponechali osudu mnohých: odnárodněti. Předpokládám, že každý z amerických Čechů, jež jest otcem rodiny, aspoň občas věnuje trochu času a pozornosti svým dětem a jejich výchově; kdyby jen při těchto příležitostech snažil se byt' i pouze letmo vštípiti a probudit ony city, uhodit na skryté struny v mladých duších a zasadit do nich národní hrdost, — dost by učinil pro uspokojení svého svědomí. Ostatek práce náleží matkám a jako druhdy tam v Čechách matka učila své děti modlit se a připomínala jim modlitbu z rána i na večer, — tak dnes mohla by učiti je aspoň tolik český číst a psát a mluvit, kolik umí sama.

A pravidlem, železným pravidlem by mělo být v každé česko-americké rodině: máti děti k čestím alespoň doma, nedovolit jim při stole mluvit jinak, než česky, a jak možno nejdříve, pobádati je i k české četbě.

Je bezpodstatnou a zahanbující ona výmluva, kterou slýcháte tak často: co máme dělat, když děti nechtějí mluvit česky?

Kde jest autorita otce a matky? Nechce-li se dítě mýti, byla by tato omluva dostatečnou, abychom přehlédlí, že dítě chodí špinavo? Nechce-li se dítě učiti předmětům školním, stačí odkaz na to, že se "nechce učiti", aby omluvena byla nedbalost — rodičů! Děti nevědí, co mají a co neměly by dělat, — to vědět a dle toho se řídit jest věcí rodičů. Ta nechť a mnohdy i neláska dětí k čestím není jejich vinou; tu lze přičíst za neodpustitelných hřích rodičům. V útlém mládí nutno zlomit tuto nechť dětí po dobrém i přisností; a s prvními rozbeskem jasnějšího rozumu dítě přijde samo k jiným názorům, a je-li v něm něco hlubšího, samo již bude se snažit nejen být dobrým Čechem, nýbrž i toto čeství uplatnit ve svém americkém vlastenectví.

Není pranic tak těžkého pro Čecha naučiti se čestím; ať jakkoliv zdála by se česká pravidla